

การสำรวจสถานภาพองค์ความรู้ ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ของต่างประเทศ และความท้าทายในศตวรรษที่ 21

กานต์วี วิชัยปะ*
ปรีชญานันท์ นักฟ่อน**
กัลยา แสงอึ้ง***
บุญนัตตา ชัยนาม****

Received: 14 February 2024

Revised: 14 May 2024

Accepted: 5 August 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “การสำรวจสถานภาพองค์ความรู้ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ของต่างประเทศและความท้าทายในศตวรรษที่ 21” มีวัตถุประสงค์ คือ 1. เพื่อสำรวจขอบข่ายการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; อีเมล: kanrawee@swu.ac.th

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; อีเมล: preechayan@swu.ac.th

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; อีเมล: kanlayanaka@gmail.com

**** อาจารย์ ดร., ประจำวิทยาลัยนานาชาติเพื่อศึกษาความยั่งยืน มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ; อีเมล: boonadda@swu.ac.th

ในปัจจุบันของต่างประเทศ 2. เพื่อวิเคราะห์ทิศทางการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ในอนาคต งานวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเอกสาร (Documentary Research) ที่เกี่ยวข้องกับจัดการเรียนการสอนทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ของต่างประเทศ พิจารณาสถานภาพขององค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์และการจัดการเรียนการสอนทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ของต่างประเทศ ว่ามีการจัดโครงสร้างการเรียนการสอนในรูปแบบคณะ ภาควิชา หรือหลักสูตร โดยพิจารณาจากการเรียนการสอนของสถาบันการศึกษาชั้นนำของต่างประเทศ ตลอดจนพิจารณาถึงขอบข่ายการศึกษาทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีในต่างประเทศของนักวิชาการกลุ่มต่างๆ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. สัมรวจขอบข่ายการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ในปัจจุบันของต่างประเทศ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรระดับปริญญาโท เน้นการบูรณาการความรู้และความเข้าใจหลักการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ โดยบูรณาการร่วมกับสาขาวิชาอื่นที่นอกเหนือจากรัฐประศาสนศาสตร์ เน้นสร้างความเข้าใจในหลักวิชาการและองค์ความรู้ด้านการวิจัยมาบูรณาการร่วมกันเป็นองค์ความรู้หลัก และ 2. วิเคราะห์ทิศทางการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ในอนาคต พบว่าในอนาคตทิศทางการศึกษามุ่งเน้นขอบข่ายองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะ เป็นวิชาหลัก ซึ่งมีพัฒนาการปรับเปลี่ยนหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทภูมิสังคมทางการบริหารในแต่ละช่วงเวลา โดยมุ่งให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทั้งผู้กำหนดนโยบาย ผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายสาธารณะนั้น เพื่อความหลากหลายและสอดคล้องกับบริบทในปัจจุบัน

คำสำคัญ: รัฐประศาสนศาสตร์, สถานภาพองค์ความรู้, ความท้าทายในศตวรรษที่ 21

Survey of the status of knowledge in public administration in foreign countries and challenges in the 21st century

Kanrawee Wichaipa****

Preechaya Nakfon*****

Kanlaya Sae-Ang*****

Boonnadda Jayanama*****

Abstract

The research titled “Survey of the status of knowledge in public administration in foreign countries and challenges in the 21st century” has the following objectives: 1) Investigate the current scope of public administration education in foreign countries, and 2) Analyze the future directions of public administration education. The research employs a qualitative approach using documentary analysis methods.

**** Assistant Professor, Dr, Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University.; Email: kanrawee@g.swu.ac.th

***** Assistant Professor, Dr, Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University.; Email: preechayan@g.swu.ac.th

***** Assistant Professor, Dr, Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University.; Email: kanlayanaka@gmail.com

***** Ph.D., International College for Sustainability Studies, Srinakharinwirot University.; Email: boonnadda@g.swu.ac.th

This method focuses on the management of public administration education in foreign countries. It assesses the current state of public administration knowledge and how it's managed in educational settings abroad. Specifically, it examines whether structured educational frameworks exist, such as faculties, departments, or curricula. The research also considers the teaching methods used by leading international institutions. Finally, it analyzes the content of public administration education materials to understand the scope of knowledge offered in various foreign countries across different scholarly groups.

The research found that most foreign countries emphasize master's degree programs in public administration. These programs focus on integrating theoretical knowledge with practical applications of public administration principles. This integration often goes beyond traditional public administration and incorporates interdisciplinary fields. The goal is to foster a deep understanding of academic principles and research methods, all woven into the core curriculum. The analysis of future directions in public administration education revealed a focus on public policy knowledge as a core subject. The trend is towards curricula that adapt to the specific socio-political context of each era. This includes greater involvement from policymakers, policy implementers, and those affected by public policies. The goal is to promote a diverse and contextually relevant education.

Keywords: Public Administration, Knowledge Status, Challenges in The 21st Century

บทนำ (Introduction)

รัฐประศาสนศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่มีความเป็น “สหวิทยาการ” กล่าวคือ เป็นวิชาที่ว่าด้วยทฤษฎี แนวคิด ตลอดจนหลักการในการบริหารงานภาครัฐ ที่จะต้องใช้ความรู้หลากหลายศาสตร์เข้ามาร่วมพิจารณาในการดำเนินงานของภาครัฐ เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามนโยบายของรัฐอย่างมีประสิทธิภาพ ขณะที่ในพจนานุกรมเฉพาะด้านภาษาอังกฤษ ได้นิยามศัพท์ “Public Administration” ว่าเป็นวิชาศาสตร์ หรือ องค์ความรู้ที่มุ่งจัดการดูแลกิจการสาธารณะ และปฏิบัติการกิจที่ได้รับมอบหมายตามนโยบายของนักการเมือง เนื่องจากรัฐประศาสนศาสตร์ มีพัฒนาการตามการเปลี่ยนแปลงทางสังคมมาโดยตลอด¹ ทำให้รัฐประศาสนศาสตร์นั้น จึงมีความสัมพันธ์กับศาสตร์วิชาต่างๆ เช่น รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การบริหารธุรกิจ โดยเป็นศาสตร์ที่มีการปรับตัวอยู่เสมอ จึงกลายเป็นเอกลักษณ์ของศาสตร์วิชานี้

รัฐประศาสนศาสตร์ เป็นองค์ความรู้ที่ว่าด้วยเรื่องทั้งศาสตร์ (Science) และศิลป์ (Art) สามารถนำไปปรับใช้ได้กับทุกระดับและประเภท ตั้งแต่ระดับงานที่เกี่ยวกับกิจกรรมของภาครัฐ ภาคเอกชน หรือองค์การไม่แสวงหากำไร ต่างก็สามารถนำองค์ความรู้ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ไปใช้ได้ โดยในมุมมองของต่างประเทศรัฐประศาสนศาสตร์ ถือเป็นศาสตร์ของการแสวงหาความรู้ด้านการบริหารจัดการภาครัฐในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันภาครัฐได้มีการทำงานที่เปลี่ยนแปลงไปจากรัฐประศาสนศาสตร์แบบดั้งเดิม (Old Public Administration) สู่การจัดการภาครัฐ (Public Management) และไปสู่การบริหารกิจการบ้านเมือง (Governance) หรือที่นักวิชาการบางท่านได้เดิมคำว่า “แนวใหม่” เข้าไปเพื่อระบุถึงการเปลี่ยนแปลง และด้วยการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามยุคสมัย ทำให้ในปัจจุบันการบริหารจัดการของหน่วยงานภาครัฐ

¹ วลัยพร รัตนเศรษฐ์, รัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง, (นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, 2557).

ถือเป็นภาคส่วนหนึ่งที่มีส่วนช่วยในความดำรงคงอยู่ของภาคเอกชน โดยเฉพาะในสภาวะภาคเอกชนได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ ซึ่งนับตั้งแต่เกิดความถดถอยทางเศรษฐกิจขนาดใหญ่ในระดับนานาชาติ ในปี ค.ศ. 2008 ทำให้นักวิชาการยืนยันว่าภาครัฐต้องเข้ามามีบทบาทสำคัญมากขึ้น โดยเฉพาะการกำหนดกฎเกณฑ์และการจัดการกับความไม่เท่าเทียมกัน เช่น กำหนดให้ภาคเอกชนมีความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคมมากขึ้น ซึ่งบางครั้งภาครัฐต้องเข้าไปติดตามดูแลภารกิจของบริษัทเอกชน หรือเข้าไปฟื้นฟูเพื่อไม่ให้เกิดผลเสียหายต่อประเทศ² เนื่องจากเมื่อเอกชนได้รับผลกระทบจากเศรษฐกิจมักส่งผลกระทบต่อสาธารณประโยชน์ของประเทศด้วย ด้วยเหตุผลนี้ ทำให้ปัจจุบันในต่างประเทศต่างให้ความสนใจในการศึกษาด้านการจัดการภาครัฐและการบริหารกิจการบ้านเมืองอย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นองค์ความรู้สำคัญของรัฐประศาสนศาสตร์

ดังนั้น ในศตวรรษที่ 21 ถือเป็นความท้าทายอีกยุคหนึ่งของรัฐประศาสนศาสตร์ในการบริหารงานภาครัฐและสังคม เนื่องจากเป็นยุคที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในวงการการศึกษาเป็นอย่างมาก ทั้งด้านแนวคิดและทฤษฎี รวมถึงการสอนในรูปแบบใหม่ๆ ทำให้องค์ความรู้เดิมที่สร้างขึ้นมานั้น จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนตามบริบทสภาพแวดล้อมเพื่อประโยชน์สูงสุดในการจัดการของภาครัฐ ดังนั้น ในหลายประเทศจึงเริ่มมีการนำการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) หรือการบริหารจัดการภาครัฐเริ่มมีแนวคิดหรือวิธีการบริหารงานแบบภาคเอกชนมาปรับใช้กับการบริหารงานภาครัฐ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบราชการและการแสวงหาประสิทธิภาพ จนเป็นที่น่าสนใจในการศึกษาการจัดการที่เหมาะสมกับสถานการณ์ในศตวรรษที่ 21 นั้น พบกับความหลากหลายในแนวคิด และการ

² T. Bovaird, and E. Loeffler, *Public management and governance* (3rd ed.), (Oxon: Routledge, 2016), 396 -397.

ได้แย้งที่ไม่สิ้นสุด และที่สำคัญก็คือ “ไม่มีหลักการใดที่จะมีความเป็นสากลอีกต่อไป” องค์ความรู้ที่สร้างขึ้นมานั้นไม่สามารถเป็นแบบแผนหรือชุดของความรู้ที่เบ็ดเสร็จได้³ แต่จำเป็นจะต้องมีการปรับเปลี่ยนตามบริบทสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์สูงสุด ทำให้การศึกษาของรัฐประศาสนศาสตร์มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีพัฒนาการและขยายมุมมองในการศึกษาให้กว้างขวางในหลายมิติ เพื่อให้สามารถอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในหลากหลายแง่มุมและเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เพื่อค้นพบและถ่ายทอดองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ให้แก่สังคมในปัจจุบันและอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจขอบข่ายการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ของต่างประเทศในปัจจุบัน
2. เพื่อวิเคราะห์ทิศทางการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ของต่างประเทศในอนาคต

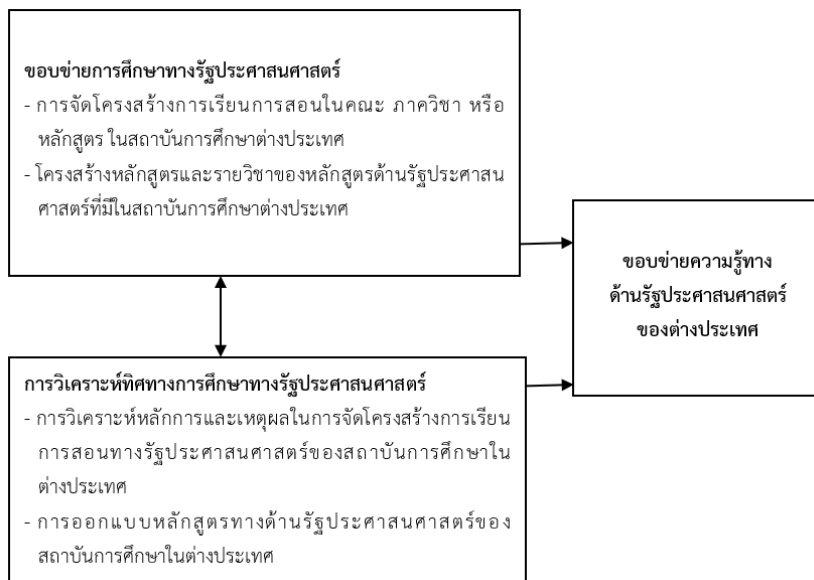
ขอบเขตของการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้มุ่งศึกษา 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ (1) การสำรวจสถานะภาพขององค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์โดยมุ่งศึกษาค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ในต่างประเทศว่ามีการจัดโครงสร้างการเรียนการสอนในคณะ ภาควิชา หรือหลักสูตรใดในแต่ละระดับ โดยสถาบันการศึกษาชั้นนำจากต่างประเทศ ผ่านเกณฑ์การจัด Ranking เพื่อกำหนดสถาบันการศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ตลอดจนพิจารณาถึงขอบข่าย

³ พงศกร ศรีรงค์ทอง, “ความหลากหลายของแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่กับแนวโน้มการจัดการภาครัฐในอนาคต,” *จันทร์เกษมสาร*, ปีที่ 26 ฉบับที่ 1 (2563), 31-44.

การศึกษาทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีในแต่ละหลักสูตรว่าเป็นไปในลักษณะใด และเลือกกลุ่มเป้าหมายจากหลักสูตรที่ติดอันดับที่ 1-25 ลำดับจากการจัดลำดับของ QS World University Rankings by Subject 2021: Social Policy & Administration และวารสาร บณฐาน Scopus Q1 และ (2) การวิเคราะห์ทิศทางการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ในอนาคต โดยวิเคราะห์หลักการและเหตุผลในการจัดโครงสร้างการเรียนการสอนทางรัฐประศาสนศาสตร์ และการออกแบบหลักสูตรทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ของสถาบันการศึกษาในต่างประเทศที่มีในปัจจุบัน

กรอบการศึกษา

ภาพที่ 1 กรอบการศึกษาในการวิจัย

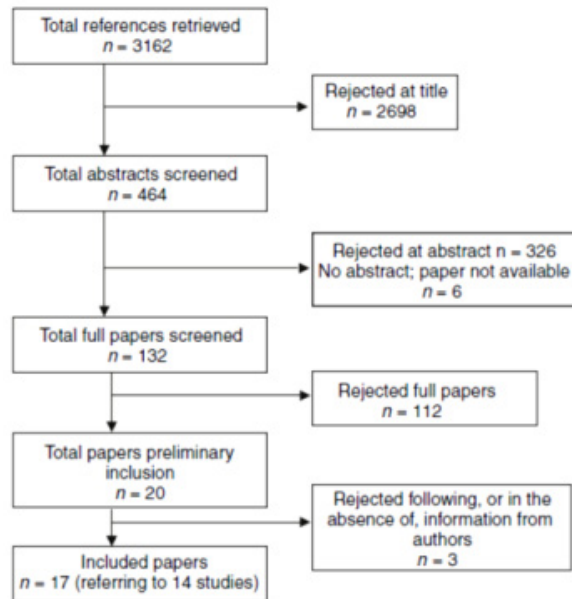
ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ดำเนินการวิจัยโดยวิธีแบบเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร หรือการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ได้แก่

1) การศึกษาวรรณกรรมและการสังเคราะห์อภิमान โดยสืบค้นวรรณกรรมจากฐานข้อมูล คือ การจัดการเรียนการสอนทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ว่ามีการจัดโครงสร้างการเรียนการสอนในคณะ ภาควิชา หรือหลักสูตรใด ขอบข่ายการศึกษาทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ผลงานวิชาการและงานวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ที่มีในต่างประเทศ

2) การสังเคราะห์อภิमान โดยเทคนิคการวิเคราะห์เชิงการตีความ ซึ่งใช้ข้อค้นพบจากงานวิจัยหลายๆ เรื่องที่ศึกษาปัญหาวิจัยเดียวกัน และทำการศึกษาวิจัยที่เสร็จสิ้นแล้ว มาหาข้อสรุปอย่างมีระบบ เพื่อหาข้อสรุปเชิงบูรณาการ นำมาสร้างเป็นกรอบความเข้าใจใหม่ เพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เฉพาะและลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น โดยวิธีการดำเนินการวิจัยและการเก็บข้อมูล

ภาพที่ 2 ตัวอย่างสมมติเพื่อแสดงให้เห็นถึงวิธีการสังเคราะห์ห่อภิมาณในการคัดเลือกวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ที่มา: Jones (2004)

ผลการศึกษา

1. องค์ความรู้ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ในต่างประเทศ
ศาสตร์ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่มีการจัดการเรียนการสอนที่นิยมอย่างมากในสายสังคมศาสตร์ พบได้จากหลักสูตรทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ของมหาวิทยาลัยในต่างประเทศ จากสำรวจมหาวิทยาลัยที่ได้รับการจัดลำดับโดย QS World University Rankings by Subject 2021: Social Policy & Administration ทั้งหมด 25 อันดับแรกของมหาวิทยาลัย/

หลักสูตร พบว่า หลักสูตรที่สอนเกี่ยวกับขอบข่ายความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ ในต่างประเทศ ได้จัดอยู่ในหลักสูตรระดับปริญญาโท ซึ่งสามารถจำแนกได้ทั้งหมด 3 รูปแบบหลัก โดยแต่ละมหาวิทยาลัยและหลักสูตรมีความแตกต่างกัน ในการจัดการเรียนการสอนและบริหารจัดการ ดังนี้

1.1 ประเภทและลักษณะของหลักสูตรด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ในต่างประเทศ

1.1.1 หลักสูตรระดับปริญญาโท พบว่า มีการจัดการเรียนการสอน ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ มุ่งเน้นการบูรณาการความรู้และความเข้าใจหลัก การด้านรัฐประศาสนศาสตร์ในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ บูรณาการเข้ากับ สาขาวิชาอื่นนอกจากรัฐประศาสนศาสตร์ โดยมุ่งเน้นความเข้าใจเชิงหลัก วิชาการและฐานความรู้จากการวิจัย นำมาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ร่วมกัน เป็นหลัก จากการศึกษาสามารถแบ่งได้เป็น 3 รูปแบบ คือ 1) การจัดการเรียน การสอนในฐานะหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต 2) การจัดการเรียน การสอนในฐานะหลักสูตรนโยบายสาธารณะมหาบัณฑิต และ 3) การจัดการ เรียนการสอนในฐานะหลักสูตรการบริหารจัดการสาธารณะมหาบัณฑิต

(1) การจัดการเรียนการสอนในฐานะหลักสูตรรัฐประศาสน ศาสตรมหาบัณฑิต (Master in Public Administration: MPA) เป็นหลักสูตร ที่มุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนอยู่ในขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์เป็นหลัก รายวิชาส่วนใหญ่จะอยู่ภายในขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ กล่าวคือ มุ่งเน้นการศึกษาแนวคิดทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ กิจกรรมของรัฐที่ เกี่ยวข้องกับนโยบายการบริหาร นอกจากนี้ มีการบูรณาการร่วมกับวิชาอื่นๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ในการจัดการศึกษาให้เหมาะสมสำหรับโลกในยุคปัจจุบัน เพื่อให้ผู้เรียนมีองค์ความรู้ด้านรัฐประศาสนศาสตร์ที่เหมาะสมต่อการนำไป ประยุกต์ใช้ต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน พร้อมพัฒนาคุณภาพของ ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาออกมาสู่สังคม และให้สังคมนั้นเต็มไปด้วยสังคมแห่ง

ภูมิปัญญาและการเรียนรู้ การสร้างความเข้มแข็ง และเป็นรากฐานที่มั่นคงในการพัฒนาประเทศ จึงได้มีการพัฒนาหลักสูตรของมหาวิทยาลัยให้เกิดความโดดเด่นและหลากหลาย

จากการศึกษามหาวิทยาลัยที่ติดอันดับ QS World University Rankings by Subject 2021 พบว่ามหาวิทยาลัยที่มีการจัดการเรียนการสอนในฐานะหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ตัวอย่างดังตารางที่ 1)

ตารางที่ 1

มหาวิทยาลัย	หลักสูตร	การจัดการเรียนการสอน
Harvard University Cambridge, United States	รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (Master in Public Administration: MPA)	- ผู้สำเร็จการศึกษา MPA จะสามารถทำงานในตำแหน่งที่เชื่อมโยงกับประเด็นสาธารณะ เช่น ในรัฐบาล บริษัทพลังงานทางเลือก ธนาคารเพื่อการพัฒนา ระดับโลก องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการเงินข้ามชาติ และบริษัทที่ปรึกษาเชิงกลยุทธ์ชั้นนำ - ผู้เรียน MPA จะสามารถเลือกวิชาเลือกที่ต้องเรียนได้ 2 วิชาในสาขานโยบายสาธารณะ - สามารถเลือกวิชาได้อีก 4 หน่วยกิตในแต่ละสาขา เช่น เศรษฐศาสตร์และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Economics and Quantitative Analysis) การจัดการและความเป็นผู้นำ (Management and Leadership) จริยธรรมสาธารณะและสถาบันการเมือง (Public Ethics and Political Institutions)

ตารางที่ 1 (ต่อ)

มหาวิทยาลัย	หลักสูตร	การจัดการเรียนการสอน
The London School of Economics and Political Science (LSE) London	รัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต (Master in Public Administration: MPA)	- เป็นหลักสูตรปริญญา 2 ปี - โดยปีที่ 1 เรียนวิชาบังคับสามวิชา ได้แก่ เศรษฐศาสตร์จุลภาคและมหภาค รัฐศาสตร์สำหรับนโยบายสาธารณะ แนวทางเชิงปริมาณและการวิเคราะห์นโยบาย เพื่อเป็นฐานในการศึกษาต่อในปีที่ 2 ต้องเรียนวิชาเลือกเต็มหน่วยหรือครึ่งหน่วย (วิชาเลือก) ที่มีในหลักสูตร - ปี 2 MPA Capstone จะเป็นการทำวิจัยที่เกี่ยวกับด้านนโยบาย เป็นต้น

(2) การจัดการเรียนการสอนในฐานะหลักสูตรนโยบายสาธารณะมหาบัณฑิต (Master of Public Policy: MPP) รัฐประศาสนศาสตร์มีลักษณะเป็นสังคมศาสตร์ประยุกต์ มีองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับสาขาวิชา การเรียนการสอนจึงมีองค์ความรู้ด้านรัฐศาสตร์เป็นแกนหลักและวิชาตามขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ ทำให้มีความเป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) และมุ่งเน้นองค์ความรู้ที่รอบด้าน เพื่อพัฒนาองค์การระบบราชการ และเป็นการบริหารงานตามนโยบายทางการเมืองของรัฐ ทำให้การใช้หลักวิชาทางรัฐประศาสนศาสตร์ในการบริหารงานจัดทำบริการสาธารณะ สอดคล้องกับขอบข่ายด้านหลักของรัฐประศาสนศาสตร์ คือ นโยบายสาธารณะ ซึ่งนโยบายเป็นส่วนสำคัญของการบริหารงานภาครัฐ

ดังนั้น องค์ความรู้นโยบายสาธารณะ จะเป็นส่วนช่วยในการหนุนเสริมการบริหารงานของภาครัฐให้บรรลุวัตถุประสงค์ ตามสถานการณ์สภาพแวดล้อมปัจจุบัน โดยมหาวิทยาลัยที่มีการจัดการเรียนการสอนในฐานะหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์มหาบัณฑิต (ตัวอย่างดังตารางที่ 2)

ตารางที่ 2

มหาวิทยาลัย	หลักสูตร	การจัดการเรียนการสอน
University of Oxford, Oxford, United Kingdom	นโยบายสาธารณะ มหาบัณฑิต (Master of Public Policy: MPP)	- เป็นหลักสูตรระดับปริญญาโทแบบหลักสูตรเร่งรัด 1 ปี - รูปแบบการในการเรียนรู้เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ - การเรียนการสอนภายในหลักสูตรจะเป็นการศึกษาผ่านการบรรยาย การสัมมนา กรณีศึกษา และการประชุมเชิงปฏิบัติการ ตลอดการเรียนทั้ง 3 เทอม - ภาคฤดูร้อน เป็นโอกาสในการนำความรู้และทักษะที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในบริบทของนโยบายสาธารณะ - หลักสูตรนำข้อมูลเชิงลึกและแนวทางจากหลากหลายสาขาวิชา หลักสูตรปัจจุบัน • รายวิชาบังคับ ดังนี้ เศรษฐศาสตร์ หลักฐานและนโยบายสาธารณะ รากฐาน (ปรัชญาและนโยบายสาธารณะ) กฎหมายและนโยบายสาธารณะ ความท้าทายด้านนโยบาย 1 และ 2 การเมืองของการกำหนดนโยบาย • รายวิชาเลือก เช่น การเจรจาต่อรอง การสื่อสาร การเงินส่วนบุคคล และการคิดเชิงออกแบบ

ตารางที่ 2 (ต่อ)

มหาวิทยาลัย	หลักสูตร	การจัดการเรียนการสอน
University of Cambridge Cambridge, United Kingdom	นโยบายสาธารณะ มหาบัณฑิต (Master of Public Policy: MPP)	- เป็นหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาแบบสหวิทยาการ สำหรับบุคคลที่ต้องการพัฒนาอาชีพในฐานะผู้นำในการกำหนดนโยบาย - ตั้งแต่การกำหนดและการดำเนินนโยบายภายในรัฐบาลท้องถิ่นหรือระดับชาติ องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร องค์กรพัฒนาเอกชน (Non-Governmental Organizations: NGOs) - หลักสูตรเสริมสร้างความเชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์ การวิจัย และนวัตกรรมในนโยบายสาธารณะ ซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญที่ช่วยส่งเสริมการรับรู้ที่ดีขึ้นในแวดวงนโยบายส่งเสริมแนวคิดในระยะยาวและการวางแผนเชิงกลยุทธ์ที่ดีขึ้น - เพื่อพัฒนาความเข้าใจด้านวิชาการและการปฏิบัติเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ • ผ่านการบรรยาย การสัมมนา แบบฝึกหัด และการจำลองสถานการณ์ เป็นต้น

(3) การจัดการเรียนการสอนในฐานะหลักสูตรคณะหรือสาขาวิชาอื่นๆ มุ่งเน้นความเชื่อมโยงเกี่ยวกับการบริหารจัดการภารกิจต่างๆ ที่จัดทำโดยรัฐ รวมถึงความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่จำเป็นต่อการบริหารงานของภาครัฐ

ซึ่งมีความเกี่ยวเนื่องกิจกรรมทุกประเภท เพื่อตอบสนองตามความต้องการ
การให้บริการสาธารณะแก่ประชาชน

จากการศึกษา พบว่ามหาวิทยาลัยที่ติดอันดับ QS World University
Rankings by Subject 2021 มีการจัดการเรียนการสอนในฐานะหลักสูตร
รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต (ตัวอย่างดังตารางที่ 3)

ตารางที่ 3

มหาวิทยาลัย	หลักสูตร	การจัดการเรียนการสอน
Massachusetts Institute of Technology (MIT) Cambridge	United States Master of Science in Political Science (SM)	- เป็นหลักสูตรปริญญาโทด้านรัฐศาสตร์ของ MIT - การศึกษาข้อมูลเชิงลึกที่จำเป็นเกี่ยวกับการทำงาน ด้านสังคมและรัฐบาลในศตวรรษที่ 21 โดยนักศึกษา ปริญญาโท มุ่งพัฒนาทักษะและความรู้ในการ ประเมินและส่งเสริมนโยบายสาธารณะอย่างมี ประสิทธิภาพ - หลักสูตร 1 ปี ได้รับการออกแบบมา เพื่อนักศึกษาที่ ต้องการสร้างความเชี่ยวชาญในการวิจัยประยุกต์ - เน้นการเตรียมความพร้อมอย่างเข้มข้นในสาขา วิชาหลัก ได้แก่ การเมืองอเมริกัน การเมืองเปรียบเทียบ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โหมดและวิธี การวิจัย เศรษฐศาสตร์การเมือง และการศึกษาความ มั่นคง - ผู้เรียนต้องสำเร็จการศึกษาขั้นต่ำอย่างน้อย 6 วิชาและอย่างน้อย 4 วิชา ต้องสำเร็จเป็นวิชาที่ เรียนของรัฐศาสตร์ MIT และสามารถลงเรียนอีก 2 วิชาที่เหลือได้ที่ MIT หรือสามารถลงทะเบียน ข้ามมหาวิทยาลัยโดยสามารถลงทะเบียนเรียนได้ที่ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด โดยเรียนทั้งหมด 3 ภาคเรียน และมีการทำวิทยานิพนธ์

2. ทิศทางการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ของต่างประเทศ ในอนาคต

จากการศึกษา พบว่าทิศทางการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ของต่างประเทศในอนาคต มุ่งเน้นการศึกษาขอบข่ายองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะเป็นรายวิชาหลัก เนื่องจากรัฐประศาสนศาสตร์พยายามปรับตัวเองให้เหมาะสมกับบริบทภูมิสังคมทางการบริหารในแต่ละช่วงเวลา โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมตั้งแต่ในระดับผู้กำหนดนโยบาย ผู้นำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ และผู้ได้รับผลกระทบจากนโยบายสาธารณะนั้น นอกจากนี้ พบว่าในหลายสถาบันได้ยกเอานโยบายสาธารณะ (public policy) มาเป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานในการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์โดยเป็นการศึกษาเชิงวิชาการ เพื่อให้ทราบว่ารัฐบาลมีการดำเนินการอย่างไร เหตุใดจึงกำหนดนโยบายนั้นและส่งผลกระทบอย่างไร ขณะเดียวกันได้มีการศึกษาเชิงวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ สำหรับใช้เป็นพื้นฐานประกอบการตัดสินใจเลือกนโยบายที่นำไปปฏิบัติ โดยเป็นการกิจของนักวิเคราะห์นโยบายหรือนักวางแผน

แม้การเรียนการสอนมุ่งความสนใจด้านนโยบายสาธารณะ แต่ไม่ได้มีองค์ความรู้ที่จำกัดอยู่ในขอบเขตรัฐประศาสนศาสตร์เพียงอย่างเดียว แต่ได้นำองค์ความรู้ของนโยบายสาธารณะบูรณาการการเรียนการสอนร่วมกับองค์ความรู้ในด้านอื่นๆ เช่น การพัฒนาที่ยั่งยืน เศรษฐศาสตร์ โดยมีการเรียนการสอนร่วมกับรายวิชาหลัก เพราะในปัจจุบัน มหาวิทยาลัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ได้มีการพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมโลกในปัจจุบัน เช่นนั้นแล้วการศึกษาในขอบข่ายองค์ความรู้นโยบายสาธารณะ จึงอาจไม่ใช้การศึกษาการดำเนินงานด้านนโยบายของภาครัฐเพียงอย่างเดียว แต่ต้องรวมถึงกิจกรรมที่สอดคล้องต่อบริบทโลกด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่ากระบวนการทัศน์ของรัฐประศาสนศาสตร์ ในกระแสปัจจุบันไม่ได้สนใจเพียงองค์ความรู้นโยบายสาธารณะเท่านั้น แต่ส่วนใหญ่เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นควบคู่ไปกับ

แนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ เนื่องจากนโยบายสาธารณะเป็นหนึ่งในขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์

ขณะที่ การเรียนการสอนในองค์ความรู้รัฐประศาสนศาสตร์ มุ่งเน้นการเรียนการสอนตามขอบข่ายด้านแนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์เป็นหลัก ได้แก่ แนวความคิดด้านการบริหารองค์การและการจัดการ แนวคิดการบริหารทรัพยากรมนุษย์ แนวคิดการบริหารงานคลังและงบประมาณ ดังนั้นเพื่อความหลากหลายจึงมีการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบสหวิทยาการเป็นการเรียนที่เปิดกว้าง ไม่ได้จำกัดอยู่แค่การเรียนรู้เพียงศาสตร์ใดศาสตร์หนึ่งจากการศึกษาพบว่า ได้มีบูรณาการการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาเลือกและรายวิชาหลัก ร่วมกับองค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์และการเมือง หลักสิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียมทางทฤษฎีทางเลือกสาธารณะ เป็นต้น สำหรับการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา

เพื่อการศึกษาในรายวิชาที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้เหมาะสมในปัจจุบัน สอดคล้องตามกระบวนการบริหารการปกครอง (Governance 1990 - ปัจจุบัน) หรือการจัดการภาครัฐ (Public management) จากงานของ Peters Thomas J. & Waterman Robert H. Jr.⁴ ซึ่งให้เห็นว่าความสำเร็จของบริษัทอเมริกันส่วนใหญ่ไม่เพียงใช้แค่หลักเหตุผลแต่ในทางตรงกันข้ามกลับใช้หลักสิ่งมีชีวิตและกลยุทธ์ด้านความเป็นมนุษย์รวมทั้งแนวทางวัฒนธรรมองค์การ โดยแนวคิดที่สำคัญของกระบวนการนี้ เช่น การจัดการกลยุทธ์ที่เน้นวัฒนธรรม (Culturally oriented strategic management) ทฤษฎีทางเลือกสาธารณะ (Public Choice) เศรษฐศาสตร์สถาบันใหม่ (New Institutional Economics) รัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่

⁴ Peters, Thomas J. & Waterman, Robert H. Jr, *In search of excellence*, (2nd ed.), (London: Profile Book, 2004).

หรือการบริหารรัฐกิจใหม่ (New Public Administration: NPA) การจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management: NPM) การจัดบริการสาธารณะแนวใหม่ (New Public Service: NPS) และธรรมาภิบาล (Good Governance)

อย่างไรก็ดี การเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาในต่างประเทศพบว่าภายหลังลดความสนใจขององค์ความรู้ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ การบริหารงานคลังและงบประมาณในหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ เนื่องจากปัจจุบัน มีการเรียนการสอนในองค์ความรู้ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์แยกตัวออกมาเป็นคนละไม่เพียงอยู่ในหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา รัฐประศาสนศาสตร์หรือนโยบายสาธารณะเท่านั้น ดังนั้น ผู้เรียนที่สนใจศึกษาด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ จะมุ่งเน้นเข้าศึกษามหาวิทยาลัยที่มีการเรียนการสอนในรูปแบบของคณะโดยตรง โดยความสำคัญขององค์ความรู้ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ คือมุ่งหวังให้องค์กรสามารถดึงศักยภาพสูงสุดของบุคลากรออกมาในการทำงาน และเพื่อให้งานเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล⁵ และแม้จะกล่าวเช่นนั้น แต่การเรียนการสอนด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ควบคู่ไปกับรัฐประศาสนศาสตร์ยังมีความสำคัญต่อการบริหารจัดการภาครัฐ โดยเฉพาะผู้เรียนที่ต้องการทำงานต่อในสายงานภาครัฐ เพียงแต่ในปัจจุบันการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ระดับบัณฑิตศึกษาในต่างประเทศนั้นลดความสนใจขององค์ความรู้การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในรูปแบบรายวิชา เนื่องจากกระแสการทำงานในปัจจุบันอาจมีการมุ่งเน้นไปที่เอกชน การดำเนินงานของภาครัฐก็ยังดำรงอยู่

ขณะที่ องค์ความรู้ด้านการบริหารงานคลังและงบประมาณ เป็นองค์ความรู้ในวิชาหลักของการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ แต่ยังไม่พบแนวโน้ม

⁵ Dooren, W. van, Bouckaert, G., & Halligan, J., *Performance management in the public sector*, (2nd ed.), (Routledge, 2015).

ทิศทางในอนาคตที่ชัดเจนมากขึ้น ขณะที่องค์ความรู้ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ มีทิศทางในอนาคตที่ชัดเจนว่าเป็นศาสตร์วิชาที่มีแนวทางเชิงปฏิบัติ แยกสาขาวิชาออกมาจากรัฐประศาสนศาสตร์

2.2 ผลงานวิชาการและงานวิจัยของนักวิชาการ ผลงานวิชาการ บทความรัฐประศาสนศาสตร์ของนักวิชาการพบว่า ผลงานวิชาการ บทความรัฐประศาสนศาสตร์ บนฐาน Scopus Q1 ย้อนหลัง 4 ปี ตั้งแต่ ค.ศ. 2018-2021 เป็นเว็บไซต์ที่รวบรวมบทความวิจัยจากวารสารระดับนานาชาติที่สามารถใช้สืบค้นข้อมูลบทความวิจัย ข้อมูลการตีพิมพ์ของนักวิจัย รวมถึงข้อมูลของวารสารในกลุ่มที่ 1 เป็นวารสารที่ผ่านการรับรองคุณภาพ โดยได้คัดเลือกผลงานบนฐาน Scopus ที่มี Citations สูงสุด ส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอสาระตามแนวคิดและทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ที่ใช้มิติของเวลาและขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์เป็นกรอบหรือแนวทางการศึกษา ซึ่งได้ศึกษาและเขียนผลงานสำคัญเกี่ยวกับขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ที่หลากหลาย โดยจากผลงานวิชาการ บทความรัฐประศาสนศาสตร์ จากวารสาร บนฐาน Scopus ที่ได้คัดเลือกมา ทั้งหมด 35 บทความ (ดังตารางที่ 4)

ขณะที่บทความในขอบข่ายเรื่องอื่น ๆ 25 บทความ ส่วนใหญ่เป็นบทความที่มีความสัมพันธ์ขึ้นต่อกับองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์และรัฐศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ เป็นการนำขอบข่ายทางรัฐประศาสนศาสตร์ พบว่าแนวคิดที่นำมาประยุกต์ใช้ในการอธิบายแก้ปัญหาของสังคม การปฏิบัติงาน และการบริการสาธารณะต่าง ๆ เป็นรูปแบบบทความวิชาการที่นำทฤษฎีไปใช้อธิบายจุดสนใจของรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ และแสดงผลการอธิบายการดำเนินงานของภาครัฐและการบริหารงานที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมในสถานการณ์ประเด็นปัญหาในสังคมโลก

ตารางที่ 4 แสดงวารสารที่เผยแพร่ใน Scopus ปี 2018-2021 ที่ตรงกับ
ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์

ขอบข่าย	จำนวน บทความ	ชื่อวารสาร	2018-21 Citations
กลุ่มองค์ความรู้ด้าน การบริหาร ทรัพยากรมนุษย์	1 บทความ	Human Resources for Health	2018
กลุ่มองค์ความรู้ด้าน องค์การและการ จัดการ	2 บทความ	Journal of Urban Management	678
		Journal of Public and Nonprofit Affairs	122
กลุ่มองค์ความรู้ด้าน นโยบายสาธารณะ	9 บทความ	Policy and Society	1095
		Policy Design and Practice	602
		Asia and the Pacific Policy Studies	440
		Public Policy and Administration	289
		Nonprofit Policy Forum	155
		Journal of Information Policy	131
		Statistics and Public Policy	113
		Public Administration and Policy	84
		Central European Journal of Public Policy	53

ตารางที่ 4 แสดงวารสารที่เผยแพร่ใน Scopus ปี 2018-2021 ที่ตรงกับ
ขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ (ต่อ)

ขอบข่าย	จำนวน บทความ	ชื่อวารสาร	2018-21 Citations
กลุ่มองค์ความรู้ ด้านแนวคิด และ ทฤษฎีทาง รัฐประศาสนศาสตร์	8 บทความ	Politics and Governance	1499
		Revista de Ciencias Sociales	1075
		Research and Politics	795
		Revista de Administracao Publica	409
		Revista Brasileira de Politicas Publicas	234
		Transylvanian Review of Administrative Sciences	154
		Frontiers in Political Science	100
		Administration	59

ที่มา: โดยผู้วิจัย

อภิปรายผล

1. องค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ในต่างประเทศ

ด้วยปัญหาสาธารณะที่ซับซ้อนมากขึ้น วิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ จึงมีลักษณะสำคัญคือการเป็นสหวิชาการ (Interdisciplinary) ทำให้มีการหยิบยืมแนวคิด ทฤษฎีรวมถึงวิธีการของสาขาวิชาอื่นๆ มาใช้ ดังแนวความคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ โดยมีรากฐานมาจากสาขาวิชาต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น

เป็นสังคมวิทยา วิทยาศาสตร์บริหารหรือจิตวิทยาจะเห็นได้ว่ามีหลักสูตรทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ในมหาวิทยาลัยของต่างประเทศ จึงนำหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์มาประยุกต์ใช้กับศาสตร์วิชาอื่นๆ อย่างแพร่หลายทั่วทุกภูมิภาค จากผลการศึกษามีสามารถจำแนกหลักสูตร ตามขอบข่ายของรัฐประศาสนศาสตร์ได้ 3 รูปแบบใหญ่ๆ โดยแต่ละมหาวิทยาลัยสามารถจำแนกความแตกต่าง ได้ดังนี้

(1) การจัดการเรียนการสอนในฐานะหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์

การจัดการเรียนการสอนในฐานะหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ หลักสูตรจะเน้นรายวิชาบังคับเป็นวิชาที่อยู่ในขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ โดยการจัดโครงสร้างการเรียนการสอนในรูปแบบหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตร์ของต่างประเทศ เน้นเรื่องกรอบแนวความคิดด้านจะเน้นการสอนตามขอบข่ายกลุ่มองค์ความรู้ด้านแนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ และนโยบายสาธารณะ (Public Policy) เป็นหลัก ตามด้วยวิชาด้านการบริหารองค์การและการจัดการ (Organization & Management) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resources Management)

จากการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ได้รับความท้าทายจากสภาพสังคมที่เกิดการเปลี่ยนแปลง จากการศึกษาพบว่า เป็นหลักสูตรที่มีการเรียนการสอนในระดับปริญญาโท ส่วนใหญ่มีความต้องการเลือกอาชีพราชการหรือเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐในตำแหน่งผู้เชี่ยวชาญ รวมถึงการทำงานในสายงานวิชาการ ทำให้หลักสูตรการเรียนการสอนรัฐประศาสนศาสตร์ ต้องออกแบบให้ครอบคลุมถึงขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ในทุกด้าน โดยจากการวิเคราะห์หลักสูตรของทุกมหาวิทยาลัย จากเอกสารและหลักฐานรายวิชาของแต่ละหลักสูตร พบว่า หลักสูตรการเรียนการสอนรัฐประศาสนศาสตร์ มีความหลากหลายในการจัดสรรให้นำวิชาเศรษฐศาสตร์เข้ามาประยุกต์ใช้ร่วมกัน

นอกจากนี้ ยังมีการสอนเกี่ยวกับการเมืองซึ่งอยู่ในส่วนของวิชาเลือกในหลายมหาวิทยาลัย ยกตัวอย่างเช่น Harvard University Cambridge, United States ผู้เรียน MPA จะสามารถเลือกวิชาเลือกที่ต้องเรียนได้ 2 วิชาในสาขานโยบายสาธารณะ รวมถึงสามารถเลือกวิชาได้อีก 4 หน่วยกิตในแต่ละสาขา เช่น เศรษฐศาสตร์และการวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Economics and Quantitative Analysis) การจัดการและความเป็นผู้นำ (Management and Leadership) จริยธรรมสาธารณะและสถาบันการเมือง (Public Ethics and Political Institutions) การจัดการสมัยใหม่ สามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ สอดคล้องกับกระบวนการทัศน์ Nicholas Henry⁶ รัฐประศาสนศาสตร์เป็นวิชาที่มีเอกลักษณ์โดยมีความแตกต่างจากวิชารัฐศาสตร์โดยให้ความสนใจในการศึกษาถึงโครงสร้างและพฤติกรรมของระบบราชการ รวมทั้งเป็นศาสตร์ที่มีระเบียบและวิธีการศึกษาเป็นของตนเองและเป็นรายวิชาที่หนุนเสริมองค์การให้ภาครัฐมีโครงสร้างการตัดสินใจและพิจารณาพฤติกรรมของผู้ปฏิบัติงานให้มีความถูกต้องการให้บริการสาธารณะ

โดยประเทศที่จะเจริญก้าวหน้าได้จำเป็นต้องมีการปกครองที่ดีหรือฝ่ายบริหารที่เข้มแข็ง และมีระบบราชการที่มีประสิทธิภาพและมีเหตุผล (rational) ในแง่การบริหารงานรัฐ สังคมควรพยายามจัดระบบการบริหารงานภายในรัฐให้มีคุณภาพสูง (good administration) แต่สำหรับสังคมอเมริกันปรากฏว่ายังไม่ได้มีการพัฒนากลไกการบริหารงานของรัฐเท่าใดนัก สาเหตุที่เริ่มต้นช้าเป็นเพราะสังคมอเมริกันขณะนั้นให้ความสนใจเรื่องการเขียนรัฐธรรมนูญ เพื่อการส่งเสริมประชาธิปไตย มากกว่าการคิดจัดตั้งระบบบริหารงานที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพ ถึงขนาดที่มีบางคนคิดว่าระบบบริหารงานที่เข้มแข็งอาจบั่นทอนการปกครองแบบประชาธิปไตยได้ แต่มาปัจจุบันการ

⁶ Henry, N., *Public administration and public affair*. (Prentice Hall, 2010).

บริหารงานของรัฐบาลได้ขยายขอบข่ายกว้างออกไปอย่างมาก ทำให้ในปัจจุบัน การเขียนรัฐธรรมนูญมีแบบแผนที่ชัดเจนง่ายมากกว่าการบริหารงานตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้นการพัฒนาระบบบริหารจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง รวมถึงการปรับเปลี่ยนทัศนคติของมหาชนให้เห็นถึงประโยชน์และความจำเป็นของการมีระบบบริหารงานที่ดี นี่จึงทำให้หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมีความสำคัญอย่างมาก

(2) การจัดการเรียนการสอนในฐานะหลักสูตรนโยบายสาธารณะ มหาบัณฑิต (Master of Public Policy: MPP)

การจัดการเรียนการสอนออกมาในรูปแบบหลักสูตรนโยบายสาธารณะ โดยมีวิชารัฐประศาสนศาสตร์เป็นเพียงวิชาเสริม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นวิชาที่ฉายภาพเนื้อหาโดยภาพรวมหรือเบื้องต้นไม่ได้เจาะลึกไปถึงขั้นการประยุกต์ใช้ เป็นการศึกษาค้นคว้าความรู้เชิงระบบ มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงของสังคมและการทำงานขององค์กร โดยข้อสังเกตที่ค้นพบคือ หลักสูตรการจัดการเรียนการสอนที่เน้นความทันสมัยขององค์ความรู้ในปัจจุบัน พยายามปรับปรุงหลายวิชาในหลักสูตรให้มีความสอดคล้องกับสภาพสังคม โดยเน้นที่กระบวนการของนโยบายสาธารณะ เพื่อเติมเต็มช่องว่างในการกำหนดนโยบายระหว่างทฤษฎีกับการนำนโยบายเหล่านั้นไปสู่การปฏิบัติ

การจัดโครงสร้างการเรียนการสอนในรูปแบบหลักสูตรนโยบายสาธารณะ พบว่า จากการศึกษาส่วนใหญ่การจัดโครงสร้างการเรียนการสอนจะอยู่ในหลักสูตรนโยบายสาธารณะ ยกตัวอย่างเช่น University of Oxford, United Kingdom มีรูปแบบในการเรียนรู้เกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ การเรียนการสอนภายในหลักสูตรจะเป็นการศึกษาผ่านการบรรยาย การสัมมนา กรณีศึกษา และการประชุมเชิงปฏิบัติการ ตลอดการเรียนทั้ง 3 เทอม รวมถึงในโครงการภาคฤดูร้อน ซึ่งเป็นโอกาสในการนำความรู้และทักษะที่ได้เรียนรู้ไปใช้ในบริบทของนโยบายสาธารณะ เพราะความท้าทายด้านนโยบาย

มีความซับซ้อนมากขึ้นทุกวัน และผู้เรียนด้านนโยบายสาธารณะ จึงจำเป็นต้องอาศัยความเชี่ยวชาญจากผู้เชี่ยวชาญสาขาต่างๆ เพื่อหาทางออกที่เป็นนวัตกรรมใหม่ ด้วยเหตุนี้ หลักสูตรจึงบูรณาการข้อมูลเชิงลึกและแนวทางจากหลากหลายสาขาวิชา โดยหลักสูตรปัจจุบันได้กำหนดให้มีรายวิชาบังคับ ดังนี้ เศรษฐศาสตร์ หลักฐานและนโยบายสาธารณะ รากฐาน (ปรัชญาและนโยบายสาธารณะ) กฎหมายและนโยบายสาธารณะ ความท้าทายด้านนโยบาย และสามารถเลือกเรียนรายวิชาเลือกอื่นๆ เพิ่มเติม เช่น การเจรจาต่อรอง การสื่อสาร การเงินส่วนบุคคล และการคิดเชิงออกแบบ สอดคล้องกับ Robert T. Golembiewski⁷ ได้นำนโยบายสาธารณะ (Public policy) มาเป็นกรอบแนวคิดพื้นฐานของรัฐประศาสนศาสตร์ ซึ่งเป็นการศึกษาเชิงวิชาการเพื่อจะทราบว่ารัฐบาลทำอะไร เหตุใดจึงกำหนดนโยบายนั้นและส่งผลกระทบอย่างไร และการศึกษาเชิงวิเคราะห์นโยบายสาธารณะใช้เป็นพื้นฐานประกอบการตัดสินใจเลือกดำเนินนโยบายซึ่งเป็นการกิจของนักวิเคราะห์นโยบายหรือนักวางแผน เช่นเดียวกันกับ อุทัย เลาหวิเชียร⁸ ระบุว่า การเมืองและนโยบายสาธารณะเป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับรัฐประศาสนศาสตร์

(3) การจัดการเรียนการสอนในฐานะหลักสูตรคณะหรือสาขาวิชาอื่นๆ

การจัดการเรียนการสอนในฐานะหลักสูตรคณะหรือสาขาวิชาอื่นๆ นั้น มีศาสตร์ต่างๆ ที่นำมาบูรณาการร่วมกัน ซึ่งประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นในการศึกษาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์ที่อยู่ในสาขาวิชาอื่นๆ คือสามารถนำองค์ความรู้หลักของสาขาวิชานั้นมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้

⁷ Golembiewski, Robert T, *Practical Public Management*, (New York: Marcel Dekker, 1995): 240-246.

⁸ อุทัย เลาหวิเชียร, *รัฐประศาสนศาสตร์: ลักษณะวิชาและมิติต่างๆ*, (กรุงเทพฯ: เสมาธรรม, 2550).

ทักษะ ความสามารถต่อการปฏิบัติงานในอนาคตได้มากขึ้น จากที่กล่าวข้างต้น การสำรวจสถานภาพองค์ความรู้ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ในต่างประเทศ พบว่า Indiana University Bloomington, United States ปริญญาโทรัฐประศาสนศาสตร์ (Master of Public Affairs: MPA) มีรายวิชาแกนหลักพื้นฐาน ประกอบด้วย ความเสมอภาคทางสังคม การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ความรับผิดชอบทางจริยธรรม ความอยู่ดีธรรมทางเชื้อชาติและความหลากหลาย ซึ่งเป็นรายวิชาที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริงในทางปฏิบัติ โดยรายวิชาเหล่านั้นมุ่งเน้นการแก้ปัญหาตามข้อมูลและหลักฐานการตัดสินใจ และการกำหนดนโยบาย ซึ่งเป็นการสอนตาม Public Affairs กล่าวคือถือเป็นกิจการสาธารณะ⁹ ที่เกิดขึ้นพร้อมกับชุมชน ถูกกำหนดขึ้นและนำไปปฏิบัติเพื่อประโยชน์ส่วนรวม โดยเป็นการบริหารรัฐกิจที่เป็นกิจกรรมร่วมของคนทุกคนหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (stakeholders) ของสังคม การเป็นเจ้าของหรือพลเมือง (citizen) เพื่อให้เกิดประโยชน์สาธารณะ (public Interests) และเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง รัฐประศาสนศาสตร์จึงเป็นศาสตร์ (science) ที่ต้องเรียนรู้และใช้ศิลปะ (art) มีกลยุทธ์ในการนำไปปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดความสมดุล (balance) มีความสอดคล้องกัน (congruence)

รัฐประศาสนศาสตร์เป็นศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการบริหารจัดการในภาครัฐโดยบูรณาการความรู้จากหลายๆ ศาสตร์มาใช้ในการบริหารจัดการ จึงอาจเรียกได้ว่าเป็นสหวิทยาการสังคมศาสตร์หรือสังคมศาสตร์ประยุกต์ โดยรูปแบบของ “ภารกิจสาธารณะ” หรือ “Public Affairs” นับเป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นพร้อมกับชุมชน ซึ่งถูกกำหนดขึ้นและนำไปปฏิบัติเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ทำให้แต่ละแนวคิดอาจจะมีจุดเน้น มีการดำเนิน

⁹ สรายุทธ กันหลง, ยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบผู้นำไปบริการของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (รายงานผลการวิจัย), (กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2553).

งาน ขั้นตอน หรือวิธีการที่คล้ายคลึงหรือแตกต่างกันได้ แต่ทุกแนวคิดล้วนมีจุดร่วมเหมือนกัน คือการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการของหน่วยงานรัฐ และ/หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ดังนั้น รัฐประศาสนศาสตร์ที่อยู่ในสาขาวิชาอื่น จึงมุ่งเน้นความสำคัญของสังคมศาสตร์ประยุกต์และการเป็นวิชาชีพหลักสูตรเน้นความรู้ทั่วๆ ไปที่กระจัดกระจายของรัฐประศาสนศาสตร์ เนื่องจากมีรายวิชาที่เกี่ยวข้องกับรัฐประศาสนศาสตร์น้อยและส่วนใหญ่เป็นวิชาที่มีเนื้อหาที่กว้างไม่ได้เจาะลึกไป ซึ่งบางครั้งก่อให้เกิดช่องว่างระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติ เพราะความสอดคล้องนั้นอยู่ที่วิชาแกนหลักของสาขานั้น

2. ทิศทางการศึกษาทางรัฐประศาสนศาสตร์ในอนาคต

จากการศึกษาผลงานวิชาการ บทความรัฐประศาสนศาสตร์ จากวารสารบนฐาน Scopus Q1 พบว่า ได้คัดเลือกผลงานบนฐาน Scopus ที่มี Citations สูงสุด ตั้งแต่ปี 2018-2021 ส่วนใหญ่เป็นการนำเสนอสาระตามแนวคิดและทฤษฎีรัฐประศาสนศาสตร์ที่ใช้มิติของเวลาและขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์มาเป็นกรอบหรือแนวทางการศึกษา ซึ่งได้ศึกษาและเขียนผลงานสำคัญเกี่ยวกับขอบข่ายรัฐประศาสนศาสตร์ที่หลากหลาย โดยจากผลงานวิชาการ บทความรัฐประศาสนศาสตร์ จากวารสารบนฐาน Scopus ที่ได้คัดเลือกมา ทั้งหมด 35 บทความ เป็นบทความที่จัดอยู่ในกลุ่มองค์ความรู้ด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ 1 บทความ กลุ่มองค์ความรู้ด้านองค์การและการจัดการ 2 บทความ กลุ่มองค์ความรู้ด้านนโยบายสาธารณะ 9 บทความ กลุ่มองค์ความรู้ด้านแนวคิด และทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ 8 บทความ ขณะที่บทความในขอบข่ายเรื่องอื่นๆ 25 บทความ ซึ่งส่วนใหญ่สะท้อนความเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์และรัฐศาสตร์เป็นส่วนใหญ่ พร้อมต่อการนำมาประยุกต์ใช้อธิบายการแก้ปัญหาของสังคม การปฏิบัติงาน และการบริการสาธารณะต่างๆ จึงเป็นในลักษณะบทความวิชาการที่นำทฤษฎี

ไปใช้อธิบายจุดสนใจของรัฐประศาสนศาสตร์แนวใหม่ และแสดงผลการอธิบายการดำเนินงานของภาครัฐและการบริหารงานที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคมในสถานการณ์ต่างๆ มากขึ้น สอดคล้องกับเคอร์ลิงเจอร์ (Kerlinger) ระบุว่าการศึกษาวิจัย เป็นการใช้ข้อมูลในการตรวจสอบสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ธรรมชาติโดยมีการควบคุมอย่างเป็นระบบสม่ำเสมอ ในที่ประชุม Pan Pacific Science Congress ค.ศ. 1961 ในประเทศสหรัฐอเมริกา ทำให้จึงต้องมีการวิจัยเป็นกระบวนการแสวงหาความรู้จากปัญหาที่ชัดเจนอย่างมีระบบ โดยมีการทดสอบสมมติฐานที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายในเรื่องนั้นๆ เพื่อนำไปพยากรณ์หรือสังเกตการเปลี่ยนแปลง เมื่อควบคุมสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้คงที่ทางรัฐประศาสนศาสตร์เชื่อว่าการวิจัยเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้หรือแนวทางแก้ปัญหาที่มีประสิทธิภาพในการบริหารงานภาครัฐ

ดังนั้น รัฐประศาสนศาสตร์ จึงถือได้ว่าเป็นศาสตร์ที่มีลักษณะเป็นสังคมศาสตร์ประยุกต์ มีองค์ความรู้ที่เชื่อมโยงกับสาขาวิชาอื่นๆ เช่น รัฐศาสตร์ นิติศาสตร์ สังคมศาสตร์ จิตวิทยา มนุษยศาสตร์ มีลักษณะที่เป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) ทำให้เน้นการบริหารงานภาครัฐและฝ่ายปฏิบัติต้องมีองค์ความรู้ที่รอบด้านในการพัฒนาองค์การ ระบบราชการ การบริการสาธารณะ ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเป็นที่ยอมรับของประชาชนในสถานการณ์สภาพแวดล้อมปัจจุบัน ซึ่งผลงานวิชาการบทความทางรัฐประศาสนศาสตร์ การวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Social Science) เป็นการวิจัยสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมของมนุษย์ เช่น ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทางสังคม การอยู่ร่วมกันทางสังคม วัฒนธรรม พฤติกรรม เป็นต้น ผลงานวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกับการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยเฉพาะระเบียบวิธีวิจัย ตั้งแต่ขั้นตอนการกำหนดปัญหาในการวิจัย วัตถุประสงค์การวิจัย การทบทวน

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การตั้งสมมติฐานการวิจัย การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง การออกแบบการวิจัย การสร้างมาตรวัด การสร้างเครื่องมือในการเก็บข้อมูล การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์และประมวลผลข้อมูล เพียงแต่นี้อาสาจะและขอบเขตที่ศึกษานั้นแตกต่างกันตามลักษณะของศาสตร์ที่ศึกษา

3. การอภิปรายผลการศึกษสถานภาพองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ในต่างประเทศ

ผลเป็นการทบทวนแนวคิด และทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์ตามขอบข่าย โครงสร้าง และการศึกษาเท่านั้น จากการศึกษาสถานภาพองค์ความรู้ทางรัฐประศาสนศาสตร์ของต่างประเทศในปัจจุบันนั้น มีการบูรณาการองค์ความรู้ร่วมกับศาสตร์อื่นๆ เพื่อใช้อธิบายปรากฏการณ์การบริหารงานภาครัฐอย่างเป็นสหวิทยาการจนถึงปัจจุบัน ซึ่งการศึกษการบริหารงานภาครัฐนั้นได้ถูกจำแนกตามจุดสนใจ ทั้งในด้านการค้นหาหลักการบริหารภาครัฐและการศึกษาประเด็นสาธารณะร่วมสมัย สืบเนื่องจากแนวคิดรัฐประศาสนศาสตร์ในความหมายใหม่นั้น ได้ขยายขอบเขตการศึกษาการบริหารงานของภาครัฐให้กว้างขึ้น จนกระทั่งการปฏิรูประบบราชการที่เกิดขึ้นทั่วโลก ภายใต้อิทธิพลของแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ที่นำมาสู่การศึกษการบริหารสาธารณะแนวใหม่และเพื่อลดช่องว่างหลักการบริหารภาครัฐส่งผลให้ปัจจุบันแนวคิดและทฤษฎีทางรัฐประศาสนศาสตร์เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทการพัฒนา นำไปสู่การสร้างเงื่อนไขในการพัฒนาระเบียบวิธีวิจัย (methodology) ศาสตร์ (sciences) องค์ความรู้ (body of knowledge) แนวคิด (concepts) ทฤษฎี (theory) และหลักการบริหาร (principles) ให้สอดคล้องกับบริบทการพัฒนาและปรากฏการณ์การบริหารงานภาครัฐของแต่ละยุคสมัย ดังจะเห็นได้จากพัฒนาการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ที่มีจุดเริ่มต้นในการศึกษานับตั้งแต่มนุษย์เริ่มรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมร่วมกันโดยมีเป้าหมาย

เดียวกัน จนนำไปสู่การศึกษานโยบายของภาครัฐที่ต้องการศึกษาการบริหารงานภาครัฐแยกออกจากการเมืองอย่างเข้มข้นโดยเฉพาะในประเทศสหรัฐอเมริกา

จนนำมาสู่ช่วงศตวรรษที่ 19 จนถึงศตวรรษที่ 20 ที่ภาคเอกชนเริ่มเข้ามามีบทบาทกับภาครัฐมากขึ้น ในฐานะที่เป็นผู้จัดการบริการสาธารณะแก่ภาคประชาชน แนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่นี้จึงก่อให้เกิดการบริหารงานภาครัฐในรูปแบบใหม่ที่เน้นความผสมผสานเทคนิคและวิธีการบริหารระหว่างแนวคิดแบบระบบราชการและเทคนิคการจัดการของภาคเอกชนมากขึ้น เช่น การแปรรูปรัฐวิสาหกิจ (privatization) การจ้างเหมา สัมปทาน (concession) เป็นต้น นำมาพร้อมกับเทคโนโลยีในช่วงเวลาดังกล่าว เป็นต้นแปรสำคัญให้ระบบเศรษฐกิจและการบริหารงานของภาครัฐมีความเปลี่ยนแปลงไป ภาครัฐมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องปรับตัวให้เข้ากับการบริหารงานขององค์กรภาคเอกชน ด้วยการสร้างเครือข่าย ความร่วมมือจากภาคเอกชน จึงนำแนวคิดและนวัตกรรมของภาคเอกชนมาปรับใช้ร่วมกับการบริหารงานของภาครัฐ ดังนั้นแนวคิดและเทคนิคการบริหารจัดการแบบภาคเอกชนจึงกลับมามีบทบาทอีกครั้งในยุคนี้ จนมาถึงในช่วงปลายทศวรรษ 1990 และต้นทศวรรษ 2000 ข้อเสนอทางวิชาการของเจเน็ตและโรเบิร์ต เดนฮาร์ต (Janet and Robert) ที่ได้เสนอตัวแบบการบริการสาธารณะแนวใหม่ (new public service) เป็นอีกกระแสทางเลือกหนึ่งในการบริหารงานของภาครัฐที่ยึดหลักพลเมือง (citizenship) มากกว่าลูกค้า (customer) โดยบทบาทหลักของพลเมือง คือการมีส่วนร่วมในการบริหารของรัฐและมีบทบาทสำคัญในการปฏิบัติตามนโยบายสาธารณะมากกว่าเพียงเป็นผู้รับผลประโยชน์จากนโยบายเท่านั้น¹⁰

¹⁰ ลินท์ สโรบล, *เศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ: การสำรวจองค์ความรู้และการจัดการโดยชุมชนในภาคเหนือตอนบน ระยะที่ 1 (รายงานผลการวิจัย)*, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2554).

อย่างไรก็ดี แนวโน้มการศึกษาของสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ในอนาคต ภายใต้บริบทการพัฒนาในยุคอุตสาหกรรมดิจิทัล ขอบเขตของการศึกษาการบริหารงานภาครัฐจะขยายประเด็นไปถึงการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการดำเนินการกิจสาธารณะของภาครัฐ เช่น การจัดการข้อมูล การนำระบบอิเล็กทรอนิกส์ในการดำเนินการบริหารงานภาครัฐ (e-government) เป็นต้น รวมถึงการสร้างนวัตกรรมในการบริหารงานภาครัฐ¹¹ ดังนั้น ทิศทางและแนวโน้มของการศึกษาการบริหารงานภาครัฐในอนาคต จะมุ่งสู่การศึกษาการบริหารงานที่สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงตามบริบทการพัฒนา และการสร้างการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนในการบริหารงานภาครัฐ เพื่ออธิบายปรากฏการณ์การบริหารงานภาครัฐครอบคลุมในทุกมิติ ส่งผลให้นักวิชาการด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ต้องมีการปรับตัวและเรียนรู้กระแสการพัฒนามีความหลากหลาย เพราะหากขาดความเชี่ยวชาญในองค์ความรู้ใหม่มาอธิบายหรือค้นหาหลักการบริหารงานภาครัฐ อาจนำมาสู่วิกฤตอัตลักษณ์ด้านองค์ความรู้ของศาสตร์สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ในอนาคตได้ ด้วยเหตุนี้ รัฐประศาสนศาสตร์จึงจำเป็นต้องยึดแนวทางการศึกษาประเด็นสาธารณะที่มีความร่วมสมัยมากขึ้น แต่ยังคงมีความเกี่ยวข้องกับการดำเนินงานของภาครัฐ เพื่อหลีกเลี่ยงวิกฤตด้านองค์ความรู้ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การจัดการเรียนการสอนทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ ควรมีความเชื่อมโยงบริบทสภาพแวดล้อมการปฏิบัติงานของภาครัฐแต่ละประเทศ เพื่อให้

¹¹ บุญทัน ดอกไธสง, รัฐประศาสนศาสตร์เปลี่ยนโลก (*Disruptive public administration*), (อยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรวิทยาลัย, 2562).

มีการทบทวนองค์ความรู้ของรัฐประศาสนศาสตร์นำไปปฏิบัติ เพื่อวิเคราะห์ได้ตามสภาวะแวดล้อมความเป็นจริง

2. รัฐบาลและมหาวิทยาลัยควรมีการบูรณาการตามรูปแบบภาคีเครือข่าย เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมทางวิชาการทางรัฐประศาสนศาสตร์ให้มากขึ้นทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ เพื่อทำให้มหาวิทยาลัยต่างๆ สามารถบูรณาการความรู้ระหว่างกัน พร้อมนำไปปฏิบัติจริงในการปฏิบัติงาน ซึ่งเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. มหาวิทยาลัยควรมีความร่วมมือกับภาครัฐในการส่งเสริมกิจกรรมและองค์ความรู้ เช่น ภาครัฐควรให้การสนับสนุนแนวทางหรือการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษางานจากแนวทางการปฏิบัติจริง เพื่อส่งเสริมความเข้าใจของผู้เรียนต่อการนำองค์ความรู้ทางด้านรัฐประศาสนศาสตร์ไปปฏิบัติใช้ในการประกอบการทำงาน โดยมีภาครัฐเป็นผู้สนับสนุน

2. นักศึกษาควรศึกษาข้อมูลหลักสูตรการเรียนการสอนของสถาบันอุดมศึกษาต่าง ๆ เนื่องจากจะเห็นได้ว่าแต่ละมหาวิทยาลัยจะมีความมุ่งเน้นในแต่ละขอบข่ายหรือองค์ความรู้ในลักษณะที่แตกต่างกัน โดยการศึกษาลักษณะการเรียนการสอน จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ตรงตามความต้องการในสายอาชีพของตนเอง ซึ่งจะช่วยลดปัญหาการสนับสนุนโดยการศึกษาในมหาวิทยาลัยที่ไม่มีคุณภาพ

บรรณานุกรม

หนังสือ

เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์, แนวคิด ทฤษฎีและหลักการรัฐประศาสนศาสตร์ (Concept theory and principles of public administration), พิมพ์ครั้งที่ 10, (นนทบุรี: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2554).

นงลักษณ์ วิรัชชัย, การวิเคราะห์ห่อภิมาน (Meta-Analysis), (กรุงเทพฯ: นิธิินแอดเวอร์ไทซิง, 2542).

นงลักษณ์ วิรัชชัย, การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับคุณภาพการศึกษาไทย: การวิเคราะห์ห่อภิมาน (Meta-analysis) (รายงานผลการวิจัย), (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551).

บุญทัน ดอกไธสง, รัฐประศาสนศาสตร์เปลี่ยนโลก (Disruptive public administration), (อยุธยา: มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, 2562).

วลัยพร รัตนเศรษฐ, รัฐประศาสนศาสตร์พลเมือง, (นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, 2557).

สินธุ์ สโรบล, เศรษฐกิจจากฐานชีวภาพ: การสำรวจองค์ความรู้และการจัดการโดยชุมชนในภาคเหนือตอนบน ระยะที่ 1 (รายงานผลการวิจัย), (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2554).

สรายุทธ กันหลง, ยุทธศาสตร์การพัฒนาภาวะผู้นำใ้บริการของผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (รายงานผลการวิจัย), (กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์, 2553).

อุทัย เลานวิเชียร, รัฐประศาสนศาสตร์: ลักษณะวิชาและมิติต่างๆ, (กรุงเทพฯ: เสมาธรรม, 2550).

- Dooren, W. van, Bouckaert, G., & Halligan, J., *Performance management in the public sector*, (2nd ed.), (Routledge, 2015).
- Golembiewski, Robert T., *Practical Public Management*, (New York: Marcel Dekker, 1995): 240-246.
- J. Pierre, *Debating Governance* "Introduction: Understanding Governance," in Jon Piere (ed.). (Oxford: Oxford University Press, 2000): 2-4.
- Peters, Thomas J. & Waterman, Robert H. Jr, *In search of excellence* (2nd ed.). (London: Profile Book, 2004).
- Henry, N., *Public administration and public affairs*, (Prentice Hall, 2010).
- T. Bovaird, & E. Loeffler, *Public management and governance* (3rd ed.), (Oxon: Routledge, 2016).

บทความ

- ทรงศักดิ์ ภูสี่อ่าน, "การวิเคราะห์อภิมาน: หลักการและแนวปฏิบัติ," *วารสารการวัดผลการศึกษา*, ปีที่ 1, ฉบับที่ 1 (2548), 86-98.
- ทรงศักดิ์ ภูสี่ออน, "การวิเคราะห์อภิมาน: หลักการและแนวปฏิบัติ (Meta analysis: Principle and Practice)," *วารสารการวัดผลการศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, ปีที่ 11 (2548), 25-42.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย, "การเชื่อมโยงองค์ความรู้จากการวิจัยด้วยการวิเคราะห์อภิมาน," *วารสารวิจัยวิทยาการวิจัย*, ปีที่ 15, ฉบับที่ 3 (2545), 296-322.
- นิติบดี ศุขเจริญ และวัชรุขฒิ อยู่โนสิด, "การวิเคราะห์อภิมาน และการสังเคราะห์อภิมาน," *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, ปีที่ 8, ฉบับที่ 3 (2557), 43-46.

พงศกร ศรีวงศ์ทอง, “ความหลากหลายของแนวคิดการจัดการภาครัฐแนวใหม่ กับแนวโน้มการจัดการภาครัฐในอนาคต,” *จันทร์เกษมสาร*, ปีที่ 26, ฉบับที่ 1 (2563), 31-44.

เว็บไซต์

Harvard Kennedy School, “*Curriculum*,” Hks.Harvard.Edu (Website), <https://www.hks.harvard.edu/educational-programs/masters-programs/master-public-administration/curriculum>

Massachusetts Institute of Technology, “*Master of Science in Political Science (SM)*,” Polisci.Mit.Edu (Website), <https://polisci.mit.edu/graduate/masters> (Retrieved March 21, 2023).

Qstopuniversities, “*QS World University Rankings by Subject: Methodology*,” Topuniversities (Website), <https://www.topuniversities.com/subject-rankings/methodology> (Retrieved March 21, 2023).

The London School of Economics and Political Science, “*Master of Public Administration*,” LSE.AC.UK (Website), <https://www.lse.ac.uk/school-of-public-policy/MPA> (Retrieved March 21, 2023).

University of Cambridge, “*Department of Politics and International Studies (POLIS)*,” POLIS.CAM.AC.UK (Website), <https://www.polis.cam.ac.uk/study-at-polis/graduates/MPhilPP/mpp-structure> (Retrieved March 21, 2023).

University of Oxford, “*Master of Public Policy (MPP)*,” OX.AC.UK (Website), <https://www.ox.ac.uk/admissions/graduate/courses/master-public-policy> (Retrieved March 21, 2023).